

MIRJANA

BOBIĆ

MOJSILOVIĆ

ONO SVE ŠTO ZNAŠ O MENI

Laguna

Copyright © Mirjana Bobić Mojsilović 2009.
Copyright © ovog izdanja 2020, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

ONO SVE ŠTO ZNAŠ O MENI

Nada

„Nada. Nada Štajner. Drago mi je.

Nada Štajner, drago mi je.

Drago mi je. Štajner, Nada.“

Mogu to da kažem na bar desetak različitih načina.

Srdačno, hrabro, uplašeno, znatiželjno, ponizno, pobjednički, zavodnički, feministički, tiho i glasno, sa promenom intonacije, sa različitim akcentovanjem, sa pevanjem na kraju reči, može da zvuči umorno i poletno, skrušeno, dosadno, erotski, sa pružanjem ruke, sa čvrstim stiskom, sa drmusanjem, mogu samo da klimnem glavom, mogu nežno da trepnem, mogu da namignem, mogu da gledam netremice i pravo ispred sebe, mogu malkice više da otvorim oči u znak „ulaženja u odnos“.

Mogu da dam mlitavu šaku, nežno savijenu u zglobu i da ona samo legne u tuđu ruku. A može sve da bude suvo, hrapavo, i moj glas i moja ruka i moj pogled sa napola spuštenim kopcima, kao da upravo čujem u daljini tutnjavu migrene koja stiže iz predela vratnih pršljenova. Mada, taj pogled, to mi odlično stoji. Delujem ranjivo, to pali.

A može i bez rukovanja. Samo da stanem i da kažem. I onda, da stavim ruke u džepove. Ili da ih sve vreme držim nežno skrštene na grudima. Kao da se malo branim i kao da mi je sve jasno. Kao da ja primam goste. Nije loše.

A mogu i da sve vreme držim ruke na leđima, kao član britanske kraljevske porodice. Negde sam pročitala da to, sa rukama na leđima, odaje utisak nadmoći.

Mogu da, pre svega, nežno obliznem donju usnu, pa da kažem tekst. Mogu da jezik upotrebim na kraju, kad kažem „Drago mi je“, ili još bolje, kad kažem „Štajner“.

U igru može da uđe i obrva. Desna, malo podignuta. „Drago mi je.“ I osmeh – jedva primetan. Ili širok, da im stvarno pokažem zube.

Imam lepe zube. Potkovicu, prirodnu, moju. Gornji kečevi su samo za nijansu duži i to svakom licu daje dodatnu milost. Bar tako kažu fotografi, i ima u tome istine. A mogu i da budem krajnje ozbiljna, poslovna, bez osmeha, učtiva, pomalo hladna. To prepada ljude, ali vas odmah, zbog toga, nekako više poštuju.

Mada, uz sve što moje lice ima, a to je pre svega biografija, treba da budem lepa. Malo šminke, samo maskara, da naglasi moje divne krupne plave oči. A mogu i da stavim plavu olovku u unutrašnjost donjih kapaka, to mi odlično stoji i daje mojim očima neki blag orijentalni izgled. Zamagljen pogled, kao da sam plakala, kao da ću da plačem.

Mogu i da se baš našminkam, sama, ili da zovem Nenu šminkerku, da me sredi. Veštačke trepavice, ljubičasta senka, puder, bordo karmin. A mogu i samo puder, bez i jedne boje na licu, to deluje vrlo otmeno i vrlo umetnički. Mogu od svog lica da napravim šta želim, sve zavisi od toga koja je tema i šta hoću.

I kosa. Svako može da se ofarba, mogu i ja, ali samo ako je neophodno. Zadovoljna sam svojom bojom – ja sam prirodna crnka belog tena i plavih očiju, to je kombinacija koja dosta obećava. To mi je mama, dok sam bila mala, često govorila. „Nađa, zapamti, beo ten, plave oči, crna kosa, to obećava. Kao Elizabet Tejlor.“

Poređenje joj nije bilo slučajno. Prvo sam sanjala sebe kako grlim Lesi, i svi mi tapšu. Kao, to se događa u TV studiju, u nekom šou programu sa publikom. Posle sam videla sebe u filmu *Odsjaj u zlatnom oku*. Ja i Marlon Brando. Mrzimo se.

Umem fantastično da mrzim.

I, kada sam se pre deset godina ošišala kratko, moja majka je bila očajna.

„Onakvu kosu, Nađa, kakva šteta“, govorila je duboko razočarana. „Potpuno si izgubila ženstvenost, izgledaš kao muškarac.“

„Ne, nego ću da pravim pletenice i da nosim papilotne“, odgovarala sam joj u duhu vremena, nameštajući pramenove na temenu da stoje poput ježa.

Prirodno sam šatirana – već nekoliko godina s ponosom nosim svoje sede, koje se naziru među crnim vlasima, i ne pada mi na pamet da se ofarbam „zbog lepote“ ili zbog mode, ili zbog godina. Ili zato da bih izgledala mlađe. To je, kao zahtev, ponižavajuće. Zar nije? Ja izgledam mlađe, bez obzira na kosu. To sam ja, danas.

Nađa. Štajner. Drago mi je.

To, crna kratka kosa, prošarana sedim vlasima, zalizana iza ušiju, sa razređenim šiškama, lice bez šminke, srebrne minduše u stilu Navaho Indijanaca, farmerke i bela majica sa kratkim rukavima, mokasine, kožna jakna, sportska torba, veliki ručni sat sa kožnim kaišem, diskretan parfem sa

notom cimeta, naočari sa dioptrijom, ali samo za čitanje, to, kako ja izgledam – a ja mislim da izgledam kao jedna intelektualka, to se danas, vidim, naziva „lezbo šikom“.

Ali uopšte me to ne dotiče.

Izgledam odlično, prirodno, kao žena koja ima šta da kaže, i nisam jedna od onih štancovanih koje se danas šetkaju po televizijskim kanalima. Sa napumpanim usnama, koje izgledaju kao debreciner isečen uzduž. Ja to nisam. U tom smislu jesam demode, i to je ono što me razlikuje. Nisam farbana plavuša, nisam ništa radila na svom licu, a moj seksipil je oduvek bio od onih koji se primete tek pri drugom pogledu. U stvari, tek kad progovorim. To su mi uvek govorili.

Ako budem sedela, noge su, onda, obavezni deo priče. Mogu da ih prekrštam dramski. Jednu, pa drugu. Mogu između svog imena i reči „drago mi je“ da ih prekrstim, polako, i da se malo bolje ugnezdim u fotelji. Nije loše?

A dobar utisak ostavlja i ako ih držim jednu pored druge, malo u stranu, sa rukama na kolenima. Zavisno od toga šta se želi postići. I poluprofil, bez daljeg. Malo preko ramena da gledam, dok govorim. Kao, važno mi je, ali ne životno.

Ništa mi nije životno važno. Osim mene same. To je dobar početak. A mogu i da gledam pravo, bez ramena kao pomoćnog sredstva, direktno u cilj. Tada se postiže najjači efekat.

Sigurna u sebe.

„Nađa Štajner, dobar dan.“

I, poslovno, tako treba da izgleda. Posao je posao.

A glas? Najbolje je da glas bude sočan, kako ja to zovem. To znači da ima izvesnu dubinu, a da nigde ne zapinje. Oštar glas ne ostavlja dobar utisak u prvom trenutku. To je bar moje iskustvo. Kao što ni prevelika srdačnost, u takvim situacijama, nije dobra – pre ostavlja utisak zamaskirane

panike, straha i ludačke treme, nego što ikoga može da uveri da ste opušteni i radosni bez obzira na ishod...

A ako nema fotelje, ni stolice, onda je stav tela odlučujući. Oslonac na desnu nogu, izbačen desni kuk, to uvek deluje seksi i govori o ženinom stavu da zna tačno šta želi. Ali problem je sa tom pozom što ne može da se izvede spontano, osim ako već ne stojite. Ako ulazite u prostoriju, onda vam treba dodatni korak za zaustavljanje, a ako treba da deluje prirodno, onda prilikom upoznavanja, nemate vremena za takav detalj. Znam ja to, probala sam sto puta. I, onda, mogu i da se spetljam sa tim koracima, tako da to otpada kao prvi stav.

Mogu da uđem, stanem i da stavim nogu iza noge, to je moja najprirodnija poza, nekada sam samo tako stajala...

Ipak, ne... To je suviše devojački?

A mogu i dok ulazim, da kažem: „Nađa Štajner, dobar dan“, da to kažem brzo, a da hodam polako, kao da imam ne znam koliko vremena, da izgledam, malo, kao da se namereno glupiram. Da, uvek mogu da se glupiram. Da se spustim, koliko god treba, samo da efekat bude dobar. Da se svi smeju, što uopšte nije loše kao izbor. To je uzbuđujuće, to je razoružavajuće, to smanjuje tenziju.

Mogu, stvarno, sve.

To mi je profesija. Da budem šta hoću. Da budem šta treba. Dobar dan, ja sam Nađa Štajner.

Glumica.

I, onda, ta sledeća rečenica koja me zbunjuje.

„Muzika, sve bilo je muzika.“

Šta hoće od mene? Da budem setna? Da budem razgajena nad lepšom prošlošću? Mislim, mogu to i da otpevam, nema problema. Ili to treba da ima narativan ton? Da zvuči kao vremepliv.

Možda kad kažem: „Muzika, sve bilo je muzika“, treba da tom rečenicom kažem nešto divno, nešto neponovljivo, nešto nezaboravno o svom životu? A možda je bolje da predložim da se redosled promeni? Da prvo kažem: „Muzika, sve bilo je muzika“, pa onda ostalo?

Muzika, sve bilo je muzika.

„I'm in the mood for love.“

To je ono što mi ovog trenutka pada na pamet, ta stara pesma u izvedbi Roda Stjuarta, koju puštaju na radiju.

Opa, postajem sentimentalna! I to je glupo, to je glupo, ali prija mi ta pesma odjednom, pevušim zajedno s njim. *„I'm in the mood for love, simply because you're near me.“*

I dan je kao odabran za tu pesmu – septembarsko popodne na koje curi sivi akvarel neba. Napolju je sve stalo, vidim kroz prozor: samo kišica, providna kao igličasta zavesa, idealno za romantične, ili još gore – za samosažaljivajuće izlive emocija.

Stojim pored prozora i gledam dole, niz ulicu. Leto je odjednom nestalo, juče je bio vreo dan, a danas pušim pored zatvorenog prozora, u džemperu.

Zar je već stigla jesen? Zar je već gotovo sa letom?

„I'm in the mood for love.“

Raspoložena za ljubav.

Mogu odmah da pustim suzu, mogu da plačem, mogu da budem oblivena suzama. Uvek mi je to išlo lako, kad god je bilo potrebno, ja sam to vežbala.

Samo, sada mi se stvarno plače. Zbog svega ovoga. Zbog te rečenice „Muzika, sve bilo je muzika“, koju treba da izgovorim. Zbog popodneva, sa tom lakom kišicom, zbog te uspavljajuće tišine koja je se sručila na oblačno nedeljno popodne. Glupa sentimentalnost kojoj ne dozvoljavam da me ophrva, odavno.

Imam problem sa suzama. Sramota me je da plačem, pred samom sobom me je sramota. Čudno. Kao da sam u međuvremenu postala svoja sopstvena stroga publika. Zato se savladavam. To je dobro, mislim, pomaže ženi da se bolje drži, da se nosi sa svojom vlastitom sudbinom.

Ja sam glumica.

Mislim, ne može se biti bivša glumica? Iako nisam glumila, hm, petnaest godina.

Ovo sam ja. Pogledajte slike. Šta kažete?

To je bila moja poslednja uloga. TV serija *Mali život*. Luda Maruška, ako se sećate?

Naravno da se sećate. Bila je to zahvalna uloga, ja sam je volela, tu Marušku. Publika je to volela. Mala priča o nama, tako sam ja to zvala. Obični ljudi, iz stvarnosti. Ne, nije to bio, na primer, Edvard Olbi, razumete? Bila je to mala uloga u TV seriji – mislim, ništa naročito što se glume, drame i filozofije tiče. Nikakav korak napred, ništa revolucionarno. Maruška je bila službenica u banci, koja ostaje u drugom stanju sa svojim šefom, i odlučuje da rodi dete.

Pa ipak, bila je neka vrsta prve televizijske feministkinje u SFRJ, i ja sam je zato volela. Tako sam je gradila. I nažalost, bila je i poslednja TV feministkinja u SFRJ. Jer, posle više nije bilo zajedničkih serija, ako razumete šta hoću da kažem?

Nije to bila velika uloga, ali je za mene i za mnoge žene bila moćna, jer je bila jedan od retkih oslobađajućih likova. Zato sam je volela. Zvali su je „luda Maruška“, zato što nije htela da pristane na pravila. Da, i kad se setim, Maruška je rodila blizance, i otišla da živi u Sloveniji. A onda je počeo rat i serija je prekinuta, Maruškin lik je, oslobođen svih dramaturških zahteva, nastavio da živi negde izvan granica ove realnosti, a ja sam otišla sa scene.

Što samo znači da sam svih ovih godina živela u surovjoj realnosti.

Nisam glumila.

I nikog nisam rodila.

Da li mi je žao što nemam decu?

O tome sada ne mogu da govorim. Mislim, negde, i nije mi žao. Šta tu ima da bude žao? Tako vam je zapisano u zvezdama, takva vam je sudbina, ili je jednostavno u pitanju takav splet okolnosti. Ne znam kako bi sve izgledalo da imam decu. Drugačije, to je sigurno...

A serija je trajala godinu dana, *Marušku* sam snimala jedno devet meseci. I honorar je bio pristojan... Kupila sam ovo potkrovlje i sređivala ga, s ljubavlju.

Dobar pogled odavde? Park. Lepo je, zar ne? Kad je sunčan dan, može da se vidi reka.

A ovo su naslovne strane. Tako to ide, znate to? Televizija je mnogo moćna – možete biti genijalni u pozorištu, možete zaista da menjate svet i da utičete na živote ljudi, ali tek kad se pojavite na televiziji, katapult proradi. Ja sam, ipak, pozorišna glumica.

Mislim, mediji, naslovne strane, gostovanja u drugim emisijama, to je usledilo. *Nedeljno popodne*. I u Beogradu i u Zagrebu! Intervjui. Moj život, i kako mi prija nova slava, to su od mene tražili da objašnjavam. Mnogo opštih mesta, mnogo glupih pitanja. I uvek sam se ježila od onog dela „slave“ u kome za novine treba da opišem sebe. Moj privatni život, moje ljubavi, moje knjige, moju garderobu i kako se negujem.

Evo, pogledajte ovaj intervju za *Bazar*. Koje pomade stavljam, i da li sam za ulogu Maruške imala problem što sam nosila crvenu kovrdžavu periku. Pogledajte! Danas, sa nekom vrstom samosažaljenja gledam na sve to. Na tu „slavu“ i sve to. Jer ja sam htela više od života.

Kad sam videla da sve odlazi u tandariju, sama sam se povukla. To je bila moja odluka. Da nešto promenim, da ne

sedim pored telefona, da mi život ne prođe u čekanju. Tako sam glumu stavila *ad acta* za neka bolja vremena.

Da li su ovo „bolja vremena“, pitam se. Samo da sipam još kafe.

Da... Ali pre petnaest godina, čini mi se, na tu temu ludilo je bilo manje. Niko normalan nije pričao o celulitu. Danas, kad otvorim novine, zgrozim se – svaka devojka otvoreno govori o tome da ima celulit, na kojim mestima i kako ga se rešava. Ljudi su potpuno opsednuti baukom „pomorandžine kore“ i ja tu vrstu „telesne otvorenosti“ ne mogu da razumem. Porno, razumete? Čist porno. Pa to je kao kada bi se javno govorilo o smradu iz usta, ili o tome kako cedite bubuljice. U tom smislu, ja sam staromodna. Mislim, nemam vremena za te budalaštine.

A ovo ovde, to sam isto ja. Mislim, izraz lica je isti, to sam ja, samo crnobela fotografija, studijska, vidite, svetlo je drugačije, a i ja sam malo bucmastija nego danas. Primećujete? Upravo sam završila Akademiju. Da, dugačka kosa, po tome sam bila poznata. „Najluđa Ofelija u Beogradu“. To je taj naslov, čuveni. Mislila sam tada „pošto je svet?“.

Kad ste jako mladi, onda vam sve izgleda tako jednostavno i tako lako. A nije ispalo tako. Uopšte.

Ovo sam ja, da, ova ovde, ležim u trikou, da, ova levo sam ja, ova desno je Zlata Knaus, jedna divna glumica iz Osijeka, ne znam šta je sada s njom. Znam da se tada, u Skoplju, zabavljala sa našim kostimografom, Janezom Štajduharom. Slovenac, bio je čuveni kostimograf, radio je za sve značajnije pozorišne projekte u SFRJ, a posle je mnogo radio na televiziji, i mislim da je, koliko se sećam, već tada imao poziv da radi u Amsterdamu. To je za nas bilo, vau, svet, inostranstvo, šansa! Ne znam šta je sada s njim, ni kuda je otišao. Ali sam sigurna da je uspeo. Bila je sredina

osamdesetih, u Skoplju, igrali smo jednu modernu, eksperimentalnu predstavu, bila je to putujuća glumačka radionica, tako smo to zvali, „STAV“, ne sećate se toga?

Naravno da se ne sećate, bilo je davno, a i nismo bili etablirani.

Sviđalo mi se da ne budem u instituciji, da ne budem u pozorištu na plati. Htela sam slobodu. Uvek sam bila slobodna. Htela sam da putujem, da upoznajem nove ljude, da budem neka vrsta modernog Ciganina čergara, da idem od projekta do projekta. To je bilo nešto najbolje što se tada događalo u jugoslovenskom pozorištu i ponosna sam na taj deo svog života.

Crveni karmin, crna veoma dekoltovana majica, kauboj-ske čizme, široka suknja, 25 godina, slobodne grudi ispod te majice, španska punđa, pušim rotmans...

Bio je to fizički teatar, teatar koji liči na komunu, na radnu akciju, ideja o subverzivnosti pozorišta, svi ti jezici od Vardara pa do Triglava; slobodna ljubav u ime umetnosti; ne, u stvari, ljubav je umetnost, umetnost je ljubav... To sam ja, tada.

To? To sam ja u našoj predstavi, jašem stolicu – bila je to jedna od parafraza na film *Kabare*. Zašto sam gola?

Oh, nemojte nikada da postavljate takvo pitanje jednoj glumici! Zato što je to tražila uloga! Zato što je takva bila predstava. Zato što je takav bio rediteljjev rukopis, zato što je to, pobogu, uvek sa nekim umetničkim razlogom!

Nemam problem sa golotinjom, ni sada. Nikada nisam imala. I moje telo učestvuje u predstavi, uvek. I telo je sastavni deo bića, ono je, na neki suptilan način, tajni rukopis Tvorca. Ono nas određuje.

Istina je, priznajem: kao vrlo mlada imala sam narcistički odnos prema vlastitom telu. Htela sam da ga vide. Htela

sam da moje grudi isprćene na prvi red i sve ostale redove u publici šokiraju malograđane. Palila me je moja sopstvena hrabrost da budem ta koja se ne stidi, da budem ta koja svojom sopstvenom golotinjom, na sceni i u životu, osvaja sve prostore slobode.

Da, bila sam jedna od retkih glumica koja se potpuno gola šetala po scenama diljem Jugoslavije – bez gaćica, bez ikakve metafore na mom magičnom trouglu. Dodatno me je zabavljala pomisao da u prvim redovima sede generali i partijski funkcioneri koji nisu mogli da sakriju zbuđenost pred saznanjem da im je država plaćala da sede u pozorištu koje mrže, i da gledaju голу glumicu, na čiju pojavu im kreću bale kao Pavlovljevom psu.

Moje telo bilo je moja intimna scena. Moje pozorište. To mi je omogućavalo da se osećam kao neka vrsta, kako sam ja to zvala, „kripto-upravnika“, čak i onda kada stvari nisu išle baš kako bih ja želela. To me je očuvalo. To mi je dalo taj stav da sam ja „svoga tela gospodar“, snagu da se odbranim od onih koji su moje telo hteli da uzmu kao ključno oružje protiv mene.

Ovo sam ja, na Bitefu. Radila sam dramaturgiju jedne erotske priče Bukovskog. Čarlsa Bukovskog. Čitali ste nešto njegovo? Veliki pisac. To je bilo zanimljivo. Sat i po sam na sceni i ne progovaram nijednu reč! Partner mi je bio Zoltan Šaš, kolega iz subotičkog pozorišta, koji je na tom Bitefu, osamdeset i neke, našao srodnu dušu – jednog simpatičnog malog Italijana iz francuske trupe – i otputovao s njim u svetsku pozorišnu alternativu.

Da, ja sam sve vreme gola.

Znate, i danas, sa svim ovim iskustvom koje imam, mislim da je to bilo genijalno, da je bilo pametno, da je bilo hrabro i da je bilo ispred svog vremena. Na primer, danas

bi takva predstava bila na Bijenalu u Veneciji. Naročito ako bih joj dodala politički kontekst. Pa, radi se samo o tome da li ukapirate ili ne ukapirate o čemu se, zapravo, radi.

Istoj stvari, istoj slici, predstavi, instalaciji, promenite naslov i dobijate izuzetnu savremenu političku umetnost. Umetnost je danas gotovo isključivo – politička poruka. Ja to znam, ja to razumem. Pa mi smo to radili pre trideset godina! Politika, to šarmantno, privlačno, razdražujuće, obespokojavajuće polje za umetnički angažman!

A zašto me nije privlačio klasičan repertoar, to vas zanima? Posle Ofelije, zašto sam otišla u alternativu, eksperiment, u lutanja? Zar nije san svake glumice da igra u Narodnom pozorištu? Da ima garderobu na kojoj piše njeno ime? Da igra u predstavama u kojima uloge imaju teksta, i u kojima nije neophodno da se svlači? Zar nije drama tamo gde je stvarno napisana, a ne tamo gde konceptualni umetnik odredi da jeste? Zar nije izbor svake glumice da bude glumica, a ne bivša glumica?

Ne predstavljam se kao glumica, odavno. Čisto da ne zamaram druge pitanjima, a ni sebe odgovorima i objašnjenjima. Svih ovih godina, bila sam glumica. I opet ću glumiti.

U stvari, tačnije je ako kažem da ću opet nastupiti. Zakopčana do grla. Obučena. Uopšte nisu u pitanju moje godine. Ni to da bi tako nešto bilo neukusno. Ne, samo nema razloga, nema umetničkog razloga da se skinem. Mada moje telo još uvek može da se pokazuje. To nije pitanje ni fiskulture, ni nege, ni estetske hirurgije – nego genetike. U genetici moje porodice, žene izgledaju odlično.

Evo, prošle godine. Letovanje. Bodrum. Pogledajte! To sam ja. U kupaćem kostimu.

Divno more, divan hotel, plaža... onako – jer nigde nema plaža kao u Grčkoj i u Hrvatskoj. Dobar mi je kupaći

kostim? Ali dobro izgledam, zar ne? Dobro sam građena, duge kosti, uski kukovi, velike grudi, muškarci su se uvek lepili za mene.

Zamislite jednu slobodnu mladu ženu, umetnicu, glumicu, zamislite taj osećaj slobode koji me natapa dok, svesna gracioznosti svojih koraka, šetam po Dubrovniku i osećam kako mirišem na nevolju, na seksualni izazov, kako me to pali i kako sam svesna da to pali sve oko mene, i da nemam mozak male moralistkinje koja želi da se uda – ja samo želim da budem voljena, želim da me muškarac drži u svom naručju, želim da ga izluđujem svojim skupljenim kolenima, želim da zna da nikada neću moći da ga volim, i to ga još više izluđuje; ja neću moći da ga volim, jer imam dvadeset pet godina i jedino što znam jeste da me tek čekaju spektakularni ljudi, poljupci i komplimenti, i zato ja mogu da volim samo ceo svet odjednom, i sebe, dok koračam u nanulama po Stradunu, i mogu da volim jedino pomisao da me svi gledaju i da svi žude za mnom.

I zato, moje telo i ja, ludujemo, igramo se, učestvujemo u bezbrojnom nizu predstava za dva glumca, dajemo se i ostavljamo, bez milosti, istražujemo sve veštine zavodjenja. To su bila ta leta.

Ne, nisam nikada snimila film. Što je velika šteta, jer imam lice, lice koje bi kamera volela. Videlo se to u seriji, mislim, to uopšte niko nije dovodio u pitanje, ali nekako, moj život nije išao u tom pravcu. Reditelji mi nikada nisu ponudili ulogu na filmu. Bila sam suviše u alternativni, suviše u trupama, suviše putujućeg pozorišta, suviše umetnosti, za život u kome je stvarnost vodila glavnu reč. A tada nije bilo kastinga, audicija. Nego snimaš film samo ako te pozovu. Mene nisu zvali. A ako neka glumica dobije ulogu ove godine, onda će je dobijati i narednih godina, dok ne pronađu

novu miljenicu. To je uglavnom bio slučaj. Koliko izvrsnih glumica koje nikada nisu dobile šansu!

Ne mogu, naravno, da kažem da je Maruška bila moja šansa, ali bio je to lep izazov, za lepe pare. Reditelj je bio Robert Zima, iz Hrvatske, i on me je preporučio. On je, u stvari, insistirao. Da nije bilo njega, ne bih bila na televiziji. Hvala mu. Kupila sam stan od te serije.

Godinama ranije, u Dubrovniku, provela sam jedan mlak erotski vikend s njim, ali smo uvek bili i ostali u odličnim odnosima.

On je tada istraživao svoju seksualnost, tako mi je govorio.

„Nađa, ne mogu se odlučiti što više volim“ – sećam se kako mi je to rekao, nalakćen, u krevetu koji je mirisao na vlagu, u njegovom stanu u Ulici od Prijeka – „voditi ljubav, ili samo gledati.“

Nisam se naljutila, bilo mi je to nekako simpatično, iskreno i tužno u isto vreme. Pokušavali smo još nekoliko puta, i ništa. Bio je stariji od mene dvadeset godina, i ja sam tada, sećam se, pomislila samo jedno: „To je to, starost.“

Te večeri, odveo me je na večeru u restoran *Ocean*, toga se sećam, i tu je bilo glumaca, pisaca, producenata, reditelja, rečju – našeg sveta, a ja sam izula nanulu i ispod stola mu stavila nogu među butine. To sam bila ja, mlada i luda.

Progutao je lignju, nagao se preko stola prema meni i najglasnije što je mogao rekao: „To, Nađa, to je literatura!“

I danas se smejem kad se toga setim.

Zašto mi ovo pada na pamet?

Htela bih da budem vesela, da ostavim takav utisak. Imam razloga da se radujem, zar ne? Imam razloga da slavim. Mislim, ne samo profesionalnih.

Moji ljubavnici, moji slučajni kavaljeri, moji mokri, znojavi, veliki muškarci sa kojima sam spavala, jela, pila, smejala

se, koje sam ostavljala i sa kojima sam radila, moji umetnici i divljaci, smešni i tužni, sva ta divna povorka u slavu života, radosti, jakih tela, užitka i spajanja na sve moguće načine, poljubaca u vrat, u leđa, u stomak, klimaksi i antiklimaksi, zajednički snovi na izgužvanim čaršavima, postkoitalne cigarete sa pepeljarama na stomacima, neverovatne umilne laži koje klize sa pljuvačkom; smešni trenuci zajedničkih kupanja pod tušem, i u kadi, i u moru, i spajanja po garderobama domova kulture, pa čak i ta jutra posle, kad se gledamo kao da se ništa nije dogodilo, zašto mi to sve danas pada na pamet?

Da li ja to danas podvlačim crtu, da se stvarno suočim sa računom – gde sam stigla kao žena, kao čovek i kao glumica? Hoću da kažem da sam živela?

Inače, bila sam udata.

Saša Mijatović. On je bio profesor sociologije. U stvari, asistent na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Levičar, intelektualac. Pisao je naučne radove, prevodio filozofske knjige. Voleo je pozorište i pisao polemičke tekstove za naučne časopise i „časopise za kulturu i društvo“, tako se to onda zvalo. Upoznali smo se na Sterijinom pozorju, odavno. Saša je nosio teksas košulju, naočari suzice, kratko šišanu bradicu. Isprva mi je ličio na nekog junaka Pere Zupca. Ne na nekog, ličio je na onog što je voleo jednu Svetlanu u Mostaru. Neko ga je doveo za naš sto, ne sećam se tačno ko je to bio.

Udvarao mi se na šarmantan način – imao je strašnu antifeminističku tiradu – teatralno i ne bez glumačkog dara, govorio je o tome kako su levičari uništili ono najbolje na ženama – njihov stid, i da bi, samo kad bi imao vlast, zabranio seks pre braka; da bi zabranio ženama da ulaze u Partiju jer im to ubija seksualnost, i da bi glumice trebalo da shvate da, šta god radile, čine to u slavu i na zadovoljstvo reditelja.

Onda je stavio ruku na moj vrat i pitao da li sme da mi raspusti punđu.

Zamislite me sa punđom. Zamislite kako mi nepoznati muškarac, u kasne noćne sate, raspliće kosu, u kafani hotela Park, naočigled svih tih ljudi za stolom. I za drugim stolovima. I kako mi govori da je emancipacija smrtonosna za žene koje imaju instinkt. Kako ubija libido. Govorio je gluposti, ali me je zabavljao.

I, ja sam ga pustila. Uživala sam. Dopadala mi se njegova drskost, podstaknuta vinom, njegova sklonost ka teoretisanju svega pod kapom nebeskom, dopadala mi se ta mešavina kafanskog derta i dubokoumnosti intelektualnog levičarenja. I to što je, kada je provlačio prste kroz moju kosu, naslonio svoje usne na moj vrat i šapnuo mi nešto, u stilu kako ne podnosi zgodne žene. Lepe žene.

Smejala sam se, bilo je uzbudljivo, ličila mi je ta scena na ono što sam ja zamišljala kao dekadenciju tridesetih – zamagljeni prostori noćnih klubova i eros koji kulja odasvud.

I onda me je opčinio jednom iznenadnom rečenicom:

„Nikad me nećeš imati!“

To je, za osobu poput mene, bio okidač.

Morala sam da ga imam.

I, imala sam ga u praskozorje, sledećeg jutra.

Bilo je tako lako osvojiti nekog ko ti govori da ga nikada ne možeš imati.

Venčali smo se, eksperimenta radi, tri dana kasnije. Koja smo proveli u krevetu. Hajde da budemo malo ludi i neobični, hajde da zamislimo da je Petrovaradin Las Vegas, hajde da se venčamo, venčanja radi, da posle bude pijanka i da se svi ludo provedemo. Da bude rokenrol. Alkohol. Napili se umetnici. Levičarsko venčanje, hir, venčanje sa tezom, tako je on govorio. Dopadalo mi se sve to.

Prva bračna noć je bila bez seksa. Proveli smo je u kafani. I vatromet, koji je naručio samo za mene. I riblja čorba u toj kafani na Dunavu. Pola Sterijinog pozorja došlo je da se napije sa nama.

Da li sam bila zaljubljena? Teško je reći. Bila sam zaljubljena u ideju da imam hrabrosti da se odlučim na takav korak, da od svog vlastitog života pravim igru, predstavu, pozorište, godilo mi je da budem predmet njegovih teorija, da budem eksperimentalna mlada u eksperimentalnom braku, kako je on to govorio, o kome će da napiše esej za *Književne novine*.

Da, muzika. Sve bilo je muzika.

Na našoj svadbi svirali su tamburaši i muzika je bila setna. Dobra muzika koja ide uz vino.

Venčali smo se u opštini – tada crkva zaista nije bila u modi, a umesto pravih burmi, zakleli smo se jedno drugom na vernost stavljajući na ruke prstenove sa pijace, koje su nam na naš zahtev kupili kumovi – Vojkan Gordić, operski pevač, i dr Sreten Kukac, čuveni profesor marksizma sa Filozofskog fakulteta u Beogradu.

Ali, onda je došlo trežnjenje. Kad se predstava završila i kad je publika otišla iz našeg malog pozorišta, ostali smo sami sa našim tek sklopljenim brakom i sa tom bižuterijom na prstima.

Bila je zora, i bilo je toplo, i mi smo, malo se teturajući, izašli iz kafane.

Dunav je bio neponovljiv.

Gledali smo ga nekoliko sekundi, bez reči, kao da smo se budili. Saša je tiho podrignuo. Stavio je, nekako bratski, ruku na moje rame, a ja sam se instiktivno izmakla.

„I, šta ćemo sad?“, pitao je klimajući glavom, kao za sebe, zadubljen u prazninu sa kojom se iznenada sreo.

Ja sam zevnula.

„Idemo da spavamo“, rekla sam.

Još uvek smo dobri prijatelji, kad se vidimo, izljubimo se kao da smo rod rođeni.

Razveli smo se godinu dana kasnije, ali u stvari, proveli smo još samo mesec dana zajedno na moru, u Rovinju. To nam je bilo dovoljno da shvatimo da stvar neće uspeti, iako se on trudio.

Otišla sam sa mora u Beograd na probe za novi komad, radili smo tada na *Skoku u prazno*, i više se nisam vratila.

Zašto? Bilo mi je dosadno. Shvatila sam da ću ostanem li s njim, umreti od dosade. Kad je bio trezan, Saša je bio najdosadniji čovek na planeti... Kada sada razmislim, mislim da u suštini nije cenio žene... Eto, to je moj jedini brak.

A ovo ovde, to sam ja sa Kokanom Ljubićem. „Kod konja“. On je tada režirao u Pozorištu „Boško Buha“. Bio je to flert. Smešno izgledam, znam. Ali to je tada bila moda. Sakoi sa širokim naramenicama, izgledala sam kao trokrilni šifonjer. Trajalo je kratko i bilo je pomalo romantično. Vidite kako sam nasmejana...

Ovo neću da pokazujem. Serija ponavljanja. Ja i moji muškarci. Enciklopedija „mrtvih“. Eksperiment uspeo. Slučajne ljubavi, seks redovan. Opsednutost seksom, da budem precizna. Kreiranje ljubavi, potraga za neuhvatljivim.

Mislite da sam ojađena, ledena kučka? Da sam emocionalni invalid koji nije bio sposoban da voli? Koji nije osetio pravu ljubav? Grešite. Niko ne ume da voli kao ja.

Uprkos svemu, uprkos ovim fotografijama, uprkos ovim bez reda nabacanim fragmentima iz mog života, u kojima dominiraju put i telesni sokovi, orgazmi i strasti, slučajni susreti, sloboda, lutanja, zaboravljene gaćice, bombone na jastucima, usne, svećice pored ljubavnog odra, modrice na

kolenima, opsednutost kontracepcijom na sve moguće načine, znoj i mirisi tela, plaže sa peskom i sa stenama, jedan splav na Adi Ciganliji, iznajmljene sobe na Zlatiboru, u Tivtu, Rovinju i Dubrovniku, tajni vikendi sa oženjenim muškarcima, ja sam, izgleda, prokleta romantična...

Mora biti da su sva ta moja istraživanja, u mladosti, bila samo odraz panike, najdublje panike da će me odbaciti onaj koga volim. Da će se ta nesreća života moje majke ponoviti i na mom životnom skriptu. Ona je celog svog života volela samo njega. Mog oca. Koji nas je napustio kad sam ja imala dvanaest godina.

A onda se desilo ono najstrašnije i najdivnije.

Boris.

U stvari, ja sam od onih za koje važi samo jedna jedina ljubav u životu. Ono od čega panično bežite, stigne vas. Strah je kao senka. Uvek ide za vama. Jedino noću, poverujete da ste se oslobodili...

Gluma? To ne možete da zaboravite. To je kao plivanje. Petnaest godina nisam glumila. Kada sam videla kuda sve ide, nekako sam se sama povukla. Čak sam bila spremna da se okrenem pravom, klasičnom pozorištu. Vera Marković, moja drugarica sa klase, i ja, našle smo divan komad mladog engleskog pisca Veslija Mekormana, ja sam to prevela, i htele smo da igramo u bilo kom pozorištu, čak je i Kokan hteo to da režira, ali nismo uspele. Pozorišta su tada bila zatvorena za projekte ljudi sa strane.

Imala sam i jednu divnu monodramu, koju sam sama napisala, o ženskoj seksualnosti, ali to niko nije hteo da uzme. Mnogi su to čitali, i svima se dopadalo, ali su me ubeđivali da tako nešto beogradska publika ne može da proguta. Ja sam to bila zamislila kao neku vrstu predavanja, edukacije, i pozorišta. Bila sam ispred svog vremena. Kad su se posle pojavili

Vaginini monolozi, mogla sam samo da budem ogorčena. To može, a moj *Magični trouglic* nije mogao da prođe... Tako da... tada sam odlučila da nešto promenim.

Više nije bilo prostora za eksperimentalno pozorište, nije čak bilo prostora za normalan život, nije bilo nikakvih projekata na pomolu, nije bilo uloga... I tako, tražeći dramu za sebe, počela sam da prevodim. Prevela sam deset knjiga iz oblasti popularne psihologije, odnosa među polovima i seksualne edukacije. Te knjige su bile zlatni rudnik za izdavače. Bilo mi je neverovatno zanimljivo da se time bavim.

Otkrila sam novu sebe – a onda mi je na pamet došla genijalna misao – sama sam napisala knjigu. O seksu i psihologiji žene. Znae je sigurno, pročitali ste je. Pogodite sami – najveći bestseler iz te oblasti, nema ženskog rođendana na koji se ta knjiga nije nosila. *Kako preživeti raskid*, naravno.

Da, ja sam autor. Elizabet Houp. Dobro ime? To sam ja. Pozadi sam, u belešci o autoru, napisala da je Elizabet Houp sledbenik Mejvis Klajn. I, desio se bum. Ta mala knjiga u mom izdanju, napravila mi je preokret. Obezbedila mi je lakši život, opuštenost i otvorila dveri novog sveta. Žene su od mene mnogo naučile. O svom telu, o muškarcima, o seksu, o psihologiji zavođenja, o igrama. Da se razumemo, nisam sve to radila samo iz glave. Ja sam studiozna – načitala sam se ja stotina knjiga iz te oblasti – od Vilhelma Rajha, preko Erika Berna, Finklekrauta i Gliksmána, do Oša Radžniša, tantricke teorije i feminističkih studija.

Elizabet Houp, to je moje drugo ja.

To je uloga takođe, zar ne? Nju citiraju u popularnim emisijama na televiziji, u ženskim časopisima. Posle ove, napisala sam još veći hit, *Muškarac u nevolji*, a zatim i *Nimfin svet*. To je tek bilo fenomenalno. Štampala sam odmah deset hiljada komada i sve se rasprodalo za mesec dana. Sada mi

je u štampi sedmo izdanje. Prema listama koje mi stižu iz knjižara, te moje knjige kupuju žene.

I sada, kada treba da se bacim na finiširanje nove knjige, ovaj poziv, ova ponuda, potpuno su me poremetili.

Zato sam ovako nervozna.

Šetam od prozora do prozora i palim cigaretu za cigaretom. Hodam kao ris u kavezu. Odlazim do ogledala, vežbam.

Ljudi, ja vežbam da kažem svoje ime!

Oh, muzika, sve bilo je muzika. Kao da je naleteo cunami i razneo sve ono što znam, što sam videla, što sam naučila, što sam znala da znam. Sve iz mojih knjiga, te suptilne analize, ti saveti za preživljavanje vlastitih emocija, ta pravila o tome kako ostati normalan i uspravan uprkos proketoj ženskoj sudbini. Jedan telefonski poziv, i jedan koverat koji donosi kurir, naprave iznenadni lom.

Nestala je Elizabet Houp, uspešna spisateljica popularne psihologije erosa. Zaglavila se u biblioteci, njena loknava kosa, farbana u boju šargarepe, pokvašena je tim talasom, njen *Šanel* kostimić pretvara se u mokro ćebence kojim je obmotana, njeni krupni lažni biseri kidaju se pod snagom tog talasa, i ona, u šoku, čak i ne pokušava da više. Samo je digla svoj kažiprst, malo načet kvrgama artritisa, i zabezeknuto gleda.

Svoje drugo ja.

Nađu Štajner, glumicu, ponovo glumicu.

Nađu Štajner, stvarnu ženu, koja je uprkos svom tom seksu o kome govori, o kome zna, jednom, stvarno, volela. Koja još uvek voli. Koja nije uspela, uprkos volji, i knjigama i teorijama, i uprkos tom bestseleru, da tu ljubav preboli. Da s njom završi.

To sam ja, danas, petnaestog septembra.

Nađa Štajner, glumica. Drago mi je.

Naravno da ću da idem na audiciju. Ne, nije to klasična audicija. To je probno snimanje. Ne bih to propustila ni za živu glavu.

U prvom trenutku, kad mi se javio, pomislila sam, ne dolazi u obzir. Ja sada imam drugi život. Tajni život spisateljice psiholoških bestselera. Ja sam neko drugi i vrlo sam zadovoljna. Nisam na sceni, ali sam tu, stalno. I ne treba mi ponovo ono sve što znam, što sam znala.

A ipak zbog dve stvari sam se odmah predomislila – zbog susreta s njim, posle svega, i zbog toga što ću to biti ja. Što treba da glumim sebe.

„Muzika, sve bilo je muzika.“ Koliko sam shvatila, Boris hoće da napravi dokumentarno-igrani film, zapravo igrani film koji fingira dokumentarnost – o našoj mladosti. O poslednjim godinama SFRJ, valjda. Ja treba da igram sebe. Nađu Štajner, glumicu.

Ka meni ide kamera (ili ja idem ka kameri, to mi nije baš najjasnije), i kažem: „Nađa, Štajner... Muzika, sve bilo je muzika.“ Tako treba da počne. Scenario bi se doradivao na snimanju, u zavisnosti od glumaca. Od glumica, tačnije. Pa bi onda sa tim prvim kadrovima krenuo u potragu za novcem, kod producenata.

Tako mi je objasnio, ako sam dobro shvatila, kad je zvao. Mada mi je mozak radio samo desetim delom. Ostalo je bilo utrnulo. Srce mi je lupalo kao pobesnelo, kad sam mu čula glas, posle svega. Posle toliko vremena. Samo što se nisam skljkokala u fotelju, ovu ovde.

To je bilo juče. Danas je kurir doneo ovo. Pet stranica. Kroki. I moja scena. I avionska karta za Tivat. Sutra putujem. Nekoliko dana, snimaće se na Svetom Stefanu i okolini.

Glas mu je bio nekako poslovan, ali znam ja njega najbolje – iza te poslovnosti, iza tog prividnog leda, krije se vulkan